

راهکارهای رفع اختلافات زناشویی در ازدواج های چند فرهنگی

بتول چلواری^۱

فاطمه السادات فاطمی^۲

طاهره اله دادی^۳

چکیده

در جامعه امروزی به دلیل گسترش ارتباط و تعامل بین افراد مختلف از مناطق مختلف و با فرهنگ های متفاوت، زمینه ای ایجاد شده تا شاهد گسترش شکل گیری ازدواج هایی بین افراد با فرهنگ های متنوع باشیم. از آنجا که تنوع فرهنگی خود زمینه ساز اختلافاتی در بین افراد است می توان دریافت که در این ازدواج ها امکان بروز اختلاف بیشتر است و ممکن است زوتر به جدایی بینجامد بر این اساس ضروری است تا تحقیقاتی جهت شناخت زمینه های بروز اختلاف و راههای حل آن در این ازدواج ها صورت پذیرد تا چنین خانواده هایی در مسیر رشد و تعالی قرار گیرند. با توجه به همین ضرورت این پژوهش سعی نموده است تا با استفاده از آموزه های دینی راهکارهایی جهت حل اختلافات در ازدواج های چند فرهنگی ارائه نماید. یافته های این تحقیق که با روش توصیفی صورت گرفته است نشان می دهد که اختلاف در ارزش ها، آداب و رسوم و اختلاف در روش تربیت فرزند از جمله عوامل بروز اختلاف است و می توان با آشنایی با آداب و رسوم و احترام به ارزش های مورد قبول همسر، و صبر و مدارا، و نیز استفاده از تجربیات زوج های موفق و رجوع به مشاوران دلسوز، اختلافات پیش آمده در بین زوجین را حل نمود یا به حداقل رساند.

کلید واژه ها: اختلافات زناشویی، ازدواج های چند فرهنگی، راهکارها

^۱ طلبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمه الزهرا شهر ورزنه، دبیر گروه

^۲ طلبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمه الزهرا شهر ورزنه، همکار

^۳ طلبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمه الزهرا شهر ورزنه، همکار

مقدمه

فرهنگ یکی از مهمترین و تاثیر گذارترین عواملی است که به زندگی انسان و رفتار او شکل می دهد و ارزش ها و هنجارهای افراد را کنترل می کند. از طرفی امر ازدواج و تشکیل خانواده از امور اصلی زندگی هر فردی است و هرچه در انتخاب همسر دقت بیشتری انجام شود نتیجه بهتری حاصل خواهد شد، بنابراین بسیار مهم است که در انتخاب همسر، پایگاه اجتماعی او در نظر گرفته شود تا از نظر موقعیت خانوادگی و تاثیر پذیری از مسایل فرهنگی، مشترکات بیشتری داشته باشند.

امروزه در عصر ارتباطات ازدواج افراد با فرهنگ‌های متفاوت به دلیل تعاملات و ارتباطات بیشتری که در مراکز آموزشی و علمی، و مکان های شغلی اتفاق می افتد افزایش زیادی پیدا کرده است. از آن جا که چنین خانواده هایی به علت اختلاف در فرهنگ، در معرض اختلاف و تعارض بیشتری قرار دارند، می طلبد تا در مورد زمینه های ایجاد تعارض در این خانواده ها و آثار منفی آن در سطح جامعه و خانواده بررسی هایی صورت پذیرد و راهکارهایی جهت حل تعارضات و کاستن از اختلافات بین زوجین به دست آید. به همین سبب و به دلیل اهمیت استحکام خانواده ها و رفع اختلافات بین زوجین این پژوهش در پی یافتن راهکارهایی جهت حل تعارضات ناشی از اختلاف فرهنگی در بین همسران برآمده و سعی دارد این مساله را از دیدگاه آموزه های دینی بررسی نماید.

رفع اختلافات خانوادگی از موضوعاتی است که مورد توجه پژوهشگران زیادی قرار گرفته و در مورد آن تحقیقاتی انجام شده است، درمقاله تفاوت های فرهنگی و تاثیر آن بر روابط زناشویی (۱۳۹۲) نوشته فرزاد شاه بهرامی و کامیان خزایی، سعی شده با ابزار پرسشنامه و مصاحبه تفاوت فرهنگی و رضایت زناشویی کارکنان اداره آموزش و پرورش یک منطقه مورد بررسی قرار گیرد و مولفه های دین و مذهب، سطح ایمان، آداب و رسوم را مورد بررسی قرار دهد. این مقاله فقط کارکنان آموزش پرورش یک منطقه را مورد بررسی قرار داده است و شاید نتایج آن قابل تعمیم به همه مناطق کشور نباشد و نیز راهکار جامعی در رفع اختلافات ارائه نکرده است. اثربخشی زوج درمانی مبتنی بر پویایی های بین فرهنگی بر تعارض زناشویی، تالیف فاطمه بهرامی

و دیگران، (۱۳۹۶)، مقاله دیگری است که در زمینه اثر بخشی مشاوره های زوج درمانی، در بالا بردن کیفیت زندگی زوجین در ازدواج های بین فرهنگی، نوشته شده و به این نتیجه رسیده است که انجام چنین مشاوره هایی اثر زیادی در کیفیت زندگی زوجین خواهد داشت. مقاله پیکاوی تجربه زیسته رضایت زناشویی زوجین دارای تفاوت فرهنگی، از امید حمیدی. و دیگران (۱۳۹۷) که یک مطالعه پدیدارشناسی است، تجربه زیسته زوجین را در ایجاد صمیمیت بیشتر بررسی می نماید. با توجه به اینکه تحقیقات یاد شده کمتر به ارائه راهکار رفع اختلاف پرداخته است، این تحقیق در صدد است تا راهکارهایی جهت رفع اختلافات زناشویی در ازدواج های بین فرهنگی، از دیدگاه آموزه های دینی ارائه نماید.

پژوهش حاضر با روش توصیفی به انجام رسیده و در صدد ارائه راهکارهایی در حل اختلافات ناشی از تفاوت فرهنگی است، بنابراین در ابتدا مفهوم واژه فرهنگ و ازدواج چند فرهنگی را مشخص نموده و پس از آن به چند مورد از علل اصلی و زمینه های بروز اختلاف پرداخته است و در ادامه چند راهکار در حل این اختلافات ارائه نموده است.

با توجه به تعاریفی که از فرهنگ ارائه شده، جهت آشنایی با مفهوم ازدواج بین فرهنگی مفهوم این واژه بررسی می شود

فرهنگ

اصطلاح فرهنگ در فرهنگ‌نامه‌های مختلف به معنی ادب، عقل، دانش، بزرگی، حکمت، هنر، علم و معرفت آمده است. فرهنگ را در جایگاه علم به معنای نشانه و نمود معنوی رشد و پیشرفت یک جامعه به کار می‌برند. از این نظر فرهنگ خصوصیتی است که یک جامعه در زمان گام برداشتن در مسیر اعتلا کسب می‌کند! فرهنگ ویژگی ممتاز انسان یا جنبه های جدا کننده انسان از حیوان است که دارای سه نظام وابسته به یکدیگر می‌باشد که از آن ها اجزای تشکیل دهنده بنیادین فرهنگ یاد میشود: نظام شناخت باورها، نظام ارزش ها و گرایش ها، و نظام رفتارها و کردارها. این تعریف با معنای لغوی این واژه قرابت دارد. زیرا تمامی

^۱ - گل محمدی، احمد، هویت ملی و جهانی شدن، ص ۲۰.

تعاریف لغت شناسان حاکی از ویژگی و جنبه خاص آدمی است که در ادب، خرد، دانش، تعلیم و تربیت، معرفت، هنر، صنعت، حکمت و... تجلی می یابد. به عبارت دیگر فرهنگ، باطن این تعاریف است. این توصیفات می توانند نشانه ای از فرهنگ را حکایت کنند ولی آنها خود فرهنگ نیستند و با تحلیل و تفسیر آنها نمی توان معنای فرهنگ را دریافت بلکه تنها با بررسی ویژگی های خاص انسان است که او را از حیوان متمایز میسازد و حقیقت فرهنگ درک میشود. با این وجود جامعه، نهادها و عملکرد افراد، بستر نشو و نماي فرهنگ است نه خود فرهنگ. از این رو شناخت انسان مستلزم هدف و نیازهای او در قلمرو طبیعت و ماورای طبیعت است. به بیان دیگر شالوده فرهنگ، نگرش انسان به خود، محیط پیرامون خود، جهان خاکی و جهان برین است که ارزشها، گرایشها و کردارهای خود را مبتنی بر آن صورت می بخشد.^۱

ازدواج بین فرهنگی

بررسی ها نشان می دهد که تجربه افراد از فرهنگ به طور قابل ملاحظه ای پیچیده است و آنان، این تجارب و تفاوت های فرهنگی را به درون روابط صمیمی خود مانند روابط دوستانه، روابط زناشویی، شغلی، کاری و... خواهند آورد. این مساله باعث میشود که ازدواج های بین فرهنگی، مستعد استرس باشد. بنابراین شگفت آور نیست که اینگونه ازدواج ها دچار اختلاف شده و نرخ بالایی از طلاق داشته باشند.^۲

در جوامع امروزی چهره روابط صمیمانه تغییر یافته است. پیوندهای عمیق بین اشخاص از فرهنگ های متنوع رایج تر شده و ازدواج های بین فرهنگی افزایش یافته است، برخی از متخصصان روابط بین فرهنگی را به عنوان یک تعامل غنی در نظر گرفته اند که در آن افراد از یکدیگر یاد می گیرند و یا از طریق احترام و قدردانی فراتر از تفاوت های فرهنگی پیش می روند. با این وجود این نوع ازدواج ها پویایی های منحصر به فرد و چالش های خاص خود را دارد.

^۱ - گزارشهای کارشناسی، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی) مفهوم فرهنگ، ص ۱۱۸۱ و ۱۱۸۲، ۱۳۹۱.

^۲ - نصر اصفهانی، بهرامی، اعتمادی، محمدی، اثر بخشی زوج درمانی مبتنی بر پویایی های بین فرهنگی بر تعارض زناشویی زوجین با فرهنگ های متفاوت، روانشناسی خانواده، شماره ۱، ص ۶۷ و ۶۶، ۱۳۹۶.

ازدواج بین فرهنگی به این معناست که زوجین از اقوام مختلف باشند یا در مناطق مختلف با آداب و رسوم متفاوتی پرورش یافته باشند و با پیوند ازدواج زندگی مشترکی را شروع نمایند

۱- عوامل و زمینه های بروز اختلاف در ازدواج های چند فرهنگی

جهت دستیابی به راهکار در هر مساله ای ابتدا باید ریشه مشکل و مساله را شناخت و سپس با توجه به ریشه اصلی بروز مشکل راهکاری برای حل آن به دست آورد، بنابراین در ابتدای بحث به صورت گذرا به مواردی که ممکن است بیشترین اختلافات را به وجود آورد اشاره می شود.

۱-۱- مشکل در هم صحبتی

زبان مهم ترین عامل ارتباط است تفاوت در نوع استفاده از کلمات در هر خانواده در هر فرهنگی می تواند متفاوت باشد چه بسا کلمه یا جمله ای در فرهنگی مناسب اما در فرهنگ دیگر سبب رنجش شخص مقابل را به وجود آورد. زبان، در روابط انسانی دو کارکرد متفاوت برعهده دارد: ایجاد آشنایی در رابطه و همچنین، ایجاد تعادل در رابطه.

این خاصیت زبان است که شرایط را به هم می ریزد و از طرفی شرایط را به آرامش سوق می دهد. تعارضات زبانی که میان زن و شوهر رخ میدهد به عنوان عامل تأثیرگذاری بر صمیمیت زناشویی خواهد بود و ازسوی دیگر، این خشونت های زبانی میتواند به اعمال قدرت یک زوج بر زوج دیگری برای رسیدن به اهداف شخصی در روابط زناشویی اطلاق شود و شامل رفتارهای خاصی مثل تهدید، ترک کردن همسر، کم کردن تعاملات و غیره خواهد شد.^۱

با توجه به اختلافی در طرز صحبت کردن و اختلاف در واژگانی که زوجین در ازدواج چند فرهنگی دارند، می توان گفت تعارضات زبانی در این زندگی به مراتب بیشتر است.^۲

^۱ - ملایی، رحیم، اسماعیل، معصومه، مقاله مطالعه کیفی نقش زبان در روابط زوجین رضایتمند فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، شماره ۴۶، صص ۴۵-۴۷ ۱۳۹۸.

^۲ - همان.

مشکلات زناشویی را افزایش دهد.^۱ بنابراین ضروری است گفت و گو بین زوجین به گونه ای باشد که نه تنها این گفت و گو بصورت مستمر و مداوم صورت گیرد بلکه زوجین زمانی را در طول روابط خود به آن اختصاص دهند و برای این زمان ارزش قائل باشند.

مفهوم گفتگو در بافت زمان معنا پیدا میکند. زوجین باید به منظور برخورداری از روابطی رضایتمند برای میزان زمانی که با یکدیگر صرف می کنند اهمیت قائل شوند؛ زیرا با صرف زمان بیشتر برای گفتگو است که از مشکلات کاسته می شود و رضایت زناشویی و انتظارات معقول افزایش می یابد.^۲

۱۰-۲- مشورت با افراد داری تجربه مشابه

بی شک استفاده از تجربه دیگران در امر ازدواج تا حد بسیاری هم میتواند راهگشا باشد و انسان را در انتخاب صحیح یاری کند و هم مانع بروز بسیاری از مشکلات گردد. در اهمیت مشورت با دیگران همین بس که خداوند متعال در قرآن پیامبر خویش را امر به مشورت می نماید. (و شاورهم فی الامر فاذا عزمتم فتوکل علی الله) ای پیامبر در کارها با مؤمنین مشورت کن و هنگامی که تصمیم گرفتی بر خدا توکل کن.^۳ و نیز خطاب به مؤمنین چنین می فرماید: و أمرهم شوری بینهم، مؤمنین کارهایشان را با مشورت انجام دهند.^۴ بنابراین این آیات و نیز احادیثی که در این زمینه وارد شده است، اهمیت و ارزش مشورت در کارها به خوبی مشخص و آشکار میگردد.

در زمینه امر مهمی همچون ازدواج اهمیت مشورت دو چندان میگردد و البته ازدواج چند فرهنگی که باتوجه به حساس بودن و خطیر بودن آن، مشورت با افراد مجرب و آگاه در این زمینه بسیار حیاتی خواهد بود؛ زیرا مشورت با فرد باتجربه، بسیاری از زوایا و جوانب دورمانده از نظر را آشکار میکند و تصمیم گیری را راحتتر مینماید.

^۱ قوشچی نژاد، همان

^۲ همان

^۳ آل عمران ۱۵۹

^۴ شوری ۳۸

از طرفی فردی که در معرض چنین ازدواجی بوده و خوب و بد آن را کاملاً درک کرده است، از مشکلات آن آگاهی دارد و راههای متعددی برا حل چنین مشکلاتی را امتحان کرده است، پس اگر افرادی که قصد چنین ازدواجی را دارند با این فرد مشورت کنند هم از اختلافات و کشمکش های احتمالی چنین ازدواجی اطلاع پیدا می کنند و هم می توانند از تجربیات و راهکارهای او در زمینه پیشگیری و حل چنین اختلافاتی بهره ببرند.

۱۱-۲- آشنایی و رعایت زوجین نسبت به حقوق یکدیگر

آفرینش زن و مرد در نظام خلقت دارای تفاوت های بارزیست که این تفاوت ها برای انجام وظایفی که بر عهده هر یک از آن دو است امری کاملاً ضروری ست. خداوند حکیم برای هر یک از زن و مرد به اقتضای ویژگی ها و وظایفشان، حقوقی را در نظر گرفته که رعایت آنها باعث تعامل بهتر زوجین خواهد بود. با آنکه تعارضات در زندگی زوجین در ازدواج چند فرهنگی بیشتر به چشم می خورد اما رعایت حقوق یکدیگر کمک شایانی به حل و فصل اختلافات می کند چرا که زن و مرد در جنس خود از هر آداب و رسومی در ویژگی و روحیات خود مشترکند.

بنابراین هر یک از همسران باید بدانند که با پیوند ازدواج، دارای حقوق ویژه ای شده اند که می توانند آنها را مطالبه کنند. از طرفی ادای حقوق دیگری و فراهم سازی زمینه اجرای عملی آن، وظیفه و تکلیف هریک از آنان محسوب می شود. دستور اسلام به ادای حقوق یکدیگر پیش از آنکه یک دستور فقهی باشد سفارشی است برای داشتن یک زندگی مادی بهتر و برنامه ایست برای چگونه زیستن.^۱

بر این اساس در متون دینی بر حقوق زن در برابر شوهر و حقوق شوهر در برابر زن و نیز لزوم آماده سازی ادای آنها بر یکدیگر بسیار تأکید شده است. آگاهی زوجین از حقوق و وظایف شرعی خود نسبت به همسر، زمینه تعهد و پایبندی و در نتیجه استحکام روابط مشترک در زندگی را فراهم می سازد.^۲

^۱ الهامی نیا، همان، ص ۵۸

^۲ انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، قم، ام ابیها، ۱۳۸۰.

رعایت این موارد می تواند راهگشای حل بسیاری از اختلافات و تعارضات بین زوجین باشد و ازدواج های چند فرهنگی را به استحکام لازم برساند.

نتیجه گیری

سلامت هر جامعه ای مبتنی بر استحکام خانواده ها و آرامش و ثبات زوجین در زندگی و تربیت فرزندانی سالم است. شکی نیست که بروز اختلاف و تعارض در خانواده ها می تواند فرزندان و به تبع آن افراد جامعه را دچار آسیب و تنش نماید و زمینه آسیب های اجتماعی را فراهم کند. ازجمله عوامل ایجاد اختلاف در هر خانواده تفاوت های فرهنگی است که هر یک از زوجین با باورها و اعتقادات و داب و رسوم آن فرهنگ رشد نموده و تکامل شخصیتی یافته اند. حل این تعارضات و ارائه راهکارهایی جهت پیشگیری از اختلاف و حل آن می تواند خانواده ها را در راه رسیدن به رشد و تکامل هرچه بیشتر یاری نماید، از این رو در این تحقیق سعی شد تا به این مهم پرداخته شود.

با توجه به این امر که ریشه های اختلاف در ازدواج های چند فرهنگی می تواند عدم درک رفتارهای همسر که بر اساس آداب و رسوم او شکل گرفته است و نیز باورها و اعتقادات او نسبت به رفتارهای خاص دیگران باشد، درک و آشنایی متقابل از علل رفتارهای مبتنی بر فرهنگ خاص می تواند از بروز برخی اختلافات پیشگیری نماید یا به حل تعارضات بینجامد.

همچنین صبر و مدارا و احترام به باورها و آداب و رسوم همسر و نیز بیان ویژگی های فرهنگی خود توسط زوجین و آشنا نمودن طرف مقابل با ارزش ها و اعتقادات خود می تواند برخی اختلافات را حل نماید. اختلاف فرهنگی چیزی است که باید زوجین با آن آشنایی کامل پیدا کرده و قدرت درک و فهم آن را بیابند و در نزدیک کردن ارزش های خود تلاش نمایند. همچنین ضروری است تا هر یک از زوجین خانواده های خود را با آداب و رسوم طرف مقابل آشنا نمایند و نسبت به مواردی که نزد آن ها از ارزش بالایی برخوردارند آگاهی دهند.

فهرست منابع

*قرآن

کتاب

۱. الهامی نیا، علی اصغر، اخلاق نظامی، ج ۱، ۱۳۸۹.
۲. انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، قم، ام اییها، ۱۳۸۰.
۳. گل محمدی، احمد، هویت ملی و جهانی شدن، تهران، نشر نی، بی چا، ۱۳۸۱.

مقالات

۴. اهالی آبادی، سمیه، زارعی شمس آبادی، تاثیر درک متقابل زن و شوهر بر استحکام خانواده، کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران، ۱۳۹۴.
۵. بی نا، گزارشهای کارشناسی (مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی) مفهوم فرهنگ، ۱۳۹۱.
۶. پرناک، زهرا، کریمی نیا، محمد مهدی، مجتبی انصاری مقدم، شاخص های تحکیم خانواده بر اساس سوره احزاب با تأکید بر اصول عاطفی، مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، شماره ۲۹، ۱۴۰۰.
۷. دومین همایش ملی روانشناسی - روانشناسی خانواده، بررسی نقش گفتگو در صمیمیت زوجین از دیدگاه زنان، ۱۳۹۰.
۸. فخرایی، سیروس، قاسم-زاده، صفر، بررسی نقش خانواده در بروز ناهنجاری-های رفتاری دانش-آموزان سال اول تا سوم متوسطه شهر مراغه در سال تحصیلی ۸۹-۸۸
۹. فرمانی، اعظم، خرمایی، فرهاد، و دوکوهکی، نجمه. بررسی نقش صبر و مولفه های آن در پیش بینی رضایت زناشویی والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر شیراز، کنگره ملی آسیب شناسی خانواده، ۱۳۹۳.

۱۰. قلی پور، حسن، ازدواج در ادیان الهی و تاثیر آن در جنبه های حقوقی و اجتماعی، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، شماره ۱۳، ۱۳۹۳.
۱۱. قلی زاده.. طیبه، بررسی اختلاف فرهنگی و اثرات آن در ازدواج ۱۴۰۰.
۱۲. قوشچی نژاد، رحمان، اسدیپور، اسماعیل، شناسایی شاخص های گفتگوی موثر زوجین مطالعه پدیدار شناختی، ۱۳۱۶.
۱۳. کاظمی، سید امیر حسین ، احمد زاده، فائزه، مدارا کردن در خانواده زمینه ساز ایجاد صلح در خانواده و ضامن استقرار و دوام آن.
۱۴. ملایی، رحیم، اسماعیل، معصومه، مقاله مطالعه کیفی نقش زبان در روابط زوجین رضایتمند، فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، شماره ۴۶، ۱۳۹۸.
۱۵. موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، نشریه روانشناسی و دین: ج ۴ .
۱۶. نصر اصفهانی، بهرامی، اعتمادی، محمدی، اثر بخشی زوج درمانی مبتنی بر پویایی های بین فرهنگی بر تعارض زناشویی زوجین با فرهنگ های متفاوت، روانشناسی خانواده، شماره ۱، ۱۳۹۶.

سایت ها

۱۷. تفاوت فرهنگی در ازدواج . <https://moshaverebama.com>
۱۸. فرهنگ ازدواج و ازدواج در فرهنگ مختلف. <https://hawzah.net>
۱۹. <https://jss.tabriz.iau.ir>
۲۰. <https://www.noormags.ir>